THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
Published by
JOURNAL PUBLICATIONS OF TORONTO, LIMITED
542 DUNDAS ST. WEST Telephones: ADelaide 7424-7425
NATHAN FRIEDLAND, President.
Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario.
Subscription Rates; $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents.
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913.

קאנאדע'ס נייע פאזיציע אלס לאנד פון עקספארט

קאנאדע פארנעמט דעם פינפטען פלאץ אין דער האנדעלס וועלט אלס לאנד פון עקספארט. אזוי האט דערקלערט דער קאנאדער האנדעלס מיניסטער, ה. ה. סטיוונס. לויט די רעקארדס פון דעם פארגאנגענעם יאר, וועל־כע זענען פון זיין דעפארטמענט פארעפענטליכט געווארען.

צו דעם באריכט איז כדאי צו באמערקען, אז קאנאדע איז געשטי־גען צו דער פאזיציע פון דער פינפטער עקספארט מדינה, א דאנק דעם, וואס די קאנאדער באפעלקערונג האט אינ'ם לעצטען יאר געגעסן מער קא־נאדער, געמאכטע סחורות און ווייניגער פון אויסלאנד. אויב דאס איז צום בענעפיט פון קאנאדע אדער נים, איז אויך ווערט צו באטראכטען.

אין דער ערשטער ליניע פון עקספארט לענדער זענען: די פאראיי־נינטע שטאטען, ענגלאנד, פראנקרייך, דייטשלאנד און קאנאדע. ביז מיט א יאר צוריק איז איגדיע געווען די פינפטע אין עקספארט. דאס יאר האט עס קאנאדע פארנומען. און דאס ווערט צוגעשריבען צום העכערען קאנאדער מאריף. וועלכען קאנאדע האט עס גאנץ ווייניג געהאלפען אויפ'ן אינטער־נאציאנאלען מארק.

די פראגע וועלכע שטעלט זיך איז: אויב דער קאנאדער עקספארט איז אזוי פארגרעסערט געווארען, ווי זשע קומט עס וואס דער קאנאדער דאלאר איז אזוי שטארק געפאלען לגבי דעם אמעריקאנער און נאך יעצט איז די פרעמיע אויפ'ן אמעריקאנער דאלאר 14 סענט אין קאנאדע?

דער ענטפער איז א גאנץ קלארער פאר די, וועלכע אינטערעסירען זיך מיט דער פינאנציעלער לאגע פון לאנד און שטאנד.

פארגלייכט מען די ציפערען פון קאנאדער עקספארט און אימפארט מיט דריי יאר פריהער און דערנאך יעדעס יאר ביז'ן לעצטען, זעהט מען, אז דער עקספארט איז געפאלען און ניט געשטיגען, און דער אימפארט איז געווען גרעסער און ניט קלענער. דאס מיינט, אז זיים דער העכערער טאריף אין קאנאדע איז איינגעפירט געווארען, איז דער עקספארט פון קאנאדע פאר־קלענערט געווארען. אבער פארגלייכען עס מיט'ן אימפארט פונ'ם פארגאנ־גענעם יאר וועלכער איז צוליעב דעם עקאנאמישען קריזיס שטארק פארקלע־נערט געווארען, איז דער עקספארט גרויס.

דער סך הכל פון דעם איז, אז קאנאדע האט געוואונען דעם פינפטען פלאץ צווישען עקספארט לענדער פון דער וועלט בלויז א דאנק דעם אלגע־מיינעם פינאנציעלען קריזיס. פון וועלכען די גאנצע וועלט ליידט, אבער ניט צוליעב דעם, וואס זי האט זיך איינגעצייכענט, אדער פארבעסערט איר פאזיציע. און אין דעם ליגט אויך דער סוד פון דעם, וואס ניט אכטענדיג דער בייזער געוואונענער פאזיציע, איז דער קאנאדער דאלאר אין די פאר־איינינטע שטאטען ניט מער ווערט זיי 85 סענט, אנשטאט הונדערט סענט, ווי עס איז געווען דאן, ווען דער קאנאדער עקספארט איז ניט געווען אזוי ברייט אין פארגלייך מיט'ן אימפארט.

זיך ארויסגעכאפט מיט אן אמת

מעיאר סטיואדט האט מיט עטליכע טעג צוריק ארויסגעלאזען אן אפיל צו די רייכע קלאסען אין טאראנטא זיי זאלען פרייוויליג ביישטייערען צום "עמוירדזשענסי פאנד" אויף צו העלפען די ארבייטסלאזע אין שטאדט. מאכענדיג דעם אפיל האט דער מעיאר דערקלערט, אז דאס, וואס די שטאדט, די פראווינץ און די פעדעראלע רעגיערונג טוען פאר די ארבייטסלאזע, איז נים גענוגענד, און די רייכע דארפען פרייוויליג בייטראגען צו דעם דאזיגען פאנד.

נאך דעם מעיאר'ס אפיל האבען זיך געלאזען הערען פארשיידענע מיינונגען פון דעם קלאס. וועלכער ווערט באצייכענט אלס דער רייכער קלאס. איין גרויסער באנקיר האט דערקלערט, אז עס איז נוצלאז צו בעטען ביי די רייכע זיי זאלען געבען פרייוויליג. א באזונדער שטייער דארף ארויפ־געליגט ווערען אויף די. וועלכע האבען א גרויסע איינקאמע און פון דער דאזיגער נייער איינקונפט זאלען די ארבייטסלאזע געהאלפען ווערען.

אויף דעם אויבענדערמאנטען ארגומענט האט געענטפערט א צווייר־טער באנקיר, א מער ראדיקאלער, און האט געזאגט: —

"איך גלויב, אז די רייכע דארפען אויסנוצען די געלעגענהייט וואס מען בעט ביי זיי פרייוויליגע ביישטייערונגען, ווייל זיי קענען ארויסווייזען זיך אין זייער מענשליכקייט. און די וואס זאגען, אז מען זאל ארויפלייגען א דירעקטען שטייער, זענען ניט איפריכטיג, ווייל, ערשטענס, וועט יארען אריבער ביז דאס געזעץ וועגען א דירעקטען שטייער וועט דורכגעפירט ווער־דען, און דאן וועט מעגליך קיין ארבייטסלאזיגקייט ניט זיין. און צווייטענס, ווייסען די מענשען, מיט גרויסע איינגאמען, ווי אזוי צו מאכען אזא חשבון, אז געזעצליך זאל פון זיי קיין זאך ניט קומען".

דער לעצטער האט ארויסגעזאגט א גרויסען אמת. מעגליך, אז דאס האט זיך ביי אים ארויסגעכאפט. אבער ער האט געזאגט עפעס, מיט וואס דער רייכער קלאס קען ניט שטאלצירען.

מיר זענען אלע מאל געווען פאר דירעקטער ביישטייערונג פון רייכ־מיטער, פון גרויסע איינקונפטען און ירושות. צו דעם איז אבער נאך גאנץ ווייט און די געזעצליכע פראצעדורע פאר דעם איז א גאנץ קאמפליצירטע. איבערהויפט אבער קען דאס נים געטאן ווערען, ווען עס האנדעלט זיך וועגען א לאקאלען ענין.

די פעדעראלע רעגיערונג וואלט געקענט דורכפירען א באזונדערען שטייער פאר אן ארבייטסלאזען פאנד. אבער דאס איז פארבונדען מיט די מוניציפאליטעטען און פראווינצען. און ווער עס געדענקט דעם קאמף וועל־כער איז אנגעפירט געווארען פאר דער איינפירונג פון עלטער פענסיע איבער'ן גאנצען לאנד און די קאנפערענצען מיט די פראווינצען, ווייסט ווי לאנג דאס האט געגומען.

דער "עמוירדזשענסי פאנד", פאר וועלכען דער מעיאר אפעלירט, איז א צייטווייליגער, און די, וועמענס יערליכע איינקונפטען גרייכען אין די צעהנדליגע טויזענטער, דארפען זיך ניט קליידען אין ראדיקאלע פעדער רעק און דערצעהלען, אז זיי זענען פאר א דירעקטען שטייער, אבי יעצט נים צו געבען.

יא, דער צווייטער באנקיר האט זיך ארויסגעכאפט מיט אן אמת, וועלכער וועט דעם רייכען קלאס גאר ניט שמעקען.

פאסאדינא

(מעגליכע שטעסען)
פון יצחק

פאר דער גאנצער ציוויליזירטער וועלט איז די שווייצארישע שטאדט זשענעווא געווארען דער סימבאל פון שלום און "פערמאנענטען וועלט־פרידען" וועל־כעס שוועבט ארום אויף די פליגלען פון ווייסע טויבען..

און דאס וואס זשענעווא איז פאר דער גאנצער וועלט איז די קאלאפאריער שטאדט פאסאדינא געווארען פאר אמעריי־קע.

פאסאדינא איז געווארען די שטאדט אין אמעריקע פון וואנען דאס ווארט פון ליעבע צום מענש, דערטראגט זיך צו אונז פון ציגט־צר־צייט. פאסאדינא איז דאס וואוין־ארט פון אמעריקע'ס גרעסטע גע־לערנטע און חכמים. פאסאדינא פאר־נעמט דאס ארט פון אונזער אמאליגער ארץ־ישראל'דיגער שטאדט "יבנה" (יאוונע) וועלכע האט זיך באריימט גע־מאכט מיט איהרע חכמים און געלערנטע.

אין פאסאדינא וואוינט איינער פון אמעריקע'ס גייסטיגע ריזען פראפעסאר ראבערט א. מיליקען. דארט געפינט זיך היינט אויך אונזער אינענער אלבערט איינשטיין. דארט איז אויך געווען א לענגערע צייט דער באריומטער אידיש־אמעריקאנער אסטראלאג פראפעסאר מיי־קעלסאן, וועלכער איז ניט לאנג צוריק געשטארבען.

אלזא, די גרעסטע אמעריקאנער גאונים האבען אויסגעקליבען פאר זיך די דאזיגע שטאדט אלס פלאץ פאר זייער פרובטבאר־ער און געניאלער ארבייט. הערט זיך דאריבער אמעריקע צו, מיט באזונדערען אינטערעס צו יערעס ווארט וואס קומט פון פאסאדינא.

* * *

מיט עטליכע טעג צוריק האט פאסאד־דינא געלאזט פון זיך הערען, און דאס ווארט, וואס איז פון דארט געקומען האט זיכער געמוזט געפיינען אן אפקלאנג איבער דער גאנצער בריים און לענג, ניט בלויז פון די פאראייניגטע שטאטען, נאר אויך פון דער גאנצער וועלט.

דריי גרויסע "קאר־פון־קעפ" האבען מיט עטליכע טעג צוריק ארויסגעשיקט א מעסערזש צו דער וועלט פון פאסאדינא. פון איין פלאטפארמע האבען די דאזיגע דריי געלערנטע גערעדט און איין־און־דעם געלבן "מעסערזש" האבען זיי ארויסגע־שיקט.

דער "מעסערזש" האט זיך אין קור־צען געלייענט:

"ראטעווטע די ציוויליזאציע דורך אומברענגען מלחמות".

ארויסגעלאזען געווארען איז דער דא־זיגער "מעסערזש" אייזדער די גרויסע נייעס וועגען דעם "שלום" אויפ'ן "מזרח־פראנט" איז באקאנט געווארען, אבער יא שלום, צי ניט שלום, די וואר נונג זייערע איז געווים געווען א צייטיגע.

אלבערט איינשטיין, ראבערט א. מי־ליקען און טשארלז א. בירד זענען גע־שטאנען אויף א פלאטפארמע אין פאסא־דינא און האבען געווארענט דער וועלט געגען מלחמות און פאריכטונג. און בעת זיי האבען דארט גערעדט זייערע פרידענס־ווערטער איז אין וואשינגטאן געשטאנען א מאן מיטן נאמען לעסטער פ. באראלאו און אדרעסירט דעם קאנגרעס וועגען א נייעס פאריכטונגס־מיטעל וואס איז איהם געלונגען נאר־וואס צו אנטדעקען.

באראלאו איז אן אינזשעניר און ער איז באקאנט מיט'ן נאמען "באמבע־מכשף", איבער זיינע אנטדעקונגען אין פארלויף פון דער לעצטער מלחמה פון פארשיעדענע אויפרישענדע און פאריכ־טענדע שטאפען. זיין דינסטיגע דערפיכ־דונג באשטעהט אין א קאנאן וועלכער קען א גאנצע שטאדט "אפריינינען" פון איהרע מענשען און וואוינונגען אין פארלויף פון עטליכע שעה.

לויט ווי ער אליין האט דערקלערט קען זיין נייער מחבל דערגרייכען א שטח פון 1000 מייל.

"עס איז אז שרעקליך אז עס זאל באנוצט ווערען". האט ער געזאגט. פונ־דעסטוועגען האט ער דאך אויסגעזאגט דעם סוד פון זיין מחבל צו אלע קאנ־גרעסליט, סענאטארען, מיניסטארען און אנדערע רעגיערונגס אנגעשטעלטע אין וואשינגטאן.

אזוי, אז עס איז שוין מעהר ניט קיין סוד...

וואס זשע פאר א ווערט קאן האבען אן אפיעל פון איינשטיין'ען און זיינע גע־לערנטע קאלעגען, ווען דארט אין וואשינג־טאן שווימט ארויף א נייער "שליח" פון בלוט־פאריכטונג און פייער?

איינשטיין האט געווארענט, אז די נאנצע מערב־ציוויליזאציע וועט פארניכ־טעט ווערען, אויב מלחמות וועלען ניט אפגעשטעלט ווערען. אבער זיין שווער קול פון פאסאדינא איז דערשטיקט געווארען אינ'ם ברום פון לעסטער פ. באראלאו'ס נייע מיטלען צו "אפווישען" גאנצע שטעדט אין עטליכע שעה צייט.

דאס קול וואס איז געקומען פון פא־סאדינא איז פונקט אזוי שוואך ווי דאס קול פון זשענעווא...

די וואהלען צו דער ירושלים'ער קהלה

(א ברייף פון ירושלים)
פון נחום מעלצאן

מאנטאג דעם 1־טען פעברואר זענען אין ירושלים פארגעקומען די וואהלען פאר דער אידישער קהלה. טראץ די ענטשיי־דענדע וויכטיגקייט פון די איצטיגע וואה־לען, א דאנק די באשטעטיגונג פון דעם קהלות־נעזעץ, האט זיך ביים ירושלימ'ער פובליקום ניט געפיהלט די נויטיגע וואכ־זאמקייט און אינטערעס. צוויי, וואכע, פאר די וואהלען האט זיך נאך געשפירט ביים בריטיגן פובליקום אן אבסאלוטע גלייכגילטיגקייט. דער אפאליטישער פובי־ליקום וועלכער איז ניט באקאנט מיט דער פרעסע האט גאר ניט געוואוסט וועגען דער עקזיסטענץ פון די וואהלען. בלויז עצהן טעג פאר די וואהלען האט זיך ירושלים אויפגעכאפט פון איהר פארגלי־ווערטקייט און עס האט זיך אנגעהויבען די וואהלען־פראפאגאנדע. דער וואהל־קאמף האט זיך צום מיינסטען געפיהרט צווישען דער פראדעווזיאניסטישער אר־גאניזאציע „התושב" *) און די פאלעס־טינער ארבייטער־פארטיי. די רעוויזי־אניסטען זענען צוליעב סטראטעגישע סבות צו די וואהלען ניט געגאנגען און האבען זייערע שטימען געגעבען דער „התושב" ארגאניזאציע. אבער דער גאנצער קאמף איז געווען ניט מעהר ווי „א שטורם אין א לעפעל וואס־סער". די ברייטע מאסען האבען זיך אין די וואהלען ניט באטייליגט. פון פער־צענטן טויזענט וואס האבען געהאט וואהלי־רעכט האבען געשטימט בלויז זעקס טויזענט; ס'הייסט פערצינ פראצענט. דער גרעסטער טייל וועהלער האבען געשטימט פאר דער ארבייטער פארטיי אין דער „התושב" ארגאניזאציע. פון די איינ־און־דרייסיג חברים פאר די ירושלים'ער קהלה זענען ערוועהלט געווארען צוויי פון די ארבייטער פארטיי, און אכט פון „התושב". די צענטראלע ליסטער זע־נען ארויס „בשן וועין". אפילו פון די אלגעמיינע־ציוניסטען זענען ערוועהלט געווארען בלויז 2 חברים פאר דער קהלה, נענוי ווי פון די פראי־קאמוניסטישע לינקע „פועלי ציון".

אויך אין די פאריגע וואהלען אין יאהר 1923 (צוליעב פארשידענע סבות זענען פון דאן ביז יעצט ניט פארגעקומען קיין וואהלען צו דער ירושלים'ער קהלה) ווען די מאסען זענען געווען פיעל וואכ־זאמער, האבען זיך באטייליגט אין די וואהלען פאר'ן „ועד העיר" בלויז פערצינ פראצענט פון די בארעב־טיגטע וועהלער. די אויסערגעוועהנליכע גלייכגילטיגקייט מצד דעם ירושלים'ער טאטיווגן אנשטאלט קענען ערקלערהרט ווערען דורך פארשידענע סבות: 1) יע־זעלשאפטליכע ניט־דערוואכסענהייט. 2) די שווערינקייטען אין קאמף פאר דער עקזיסטענץ וואס פאראורזאכט די מאכט זיך צו קאנצענטרירען ארום די טאג־טעג־ליכע זארגען. 3) דער ניט גענוגענדער בונד צווישען „ועד העיר" און זיינע ווער־לער. דער קאמף פאר דער עקזיסטענץ פונ'ם פרט און פונ'ם כלל פיהרט זיך אויס־שער די גרעניצען פון דעם דאזיגען אנ־שטאלט וואס עקזיסטירט שוין ניין יאהר בלויז אין נאמען. מיט די אינטערעסען פון ערציהונג, געזונטהייט און צדקה פאר־נעהמט ער זיך ניט. רבנות, שחיטה און קבורה — די יסודות פון יעדע אידישע קהלה איבער גאר דער וועלט — זענען ניט אין זיין רשות. דער געוועהנליכער ירושלים'ער איד וועגדעט זיך ניט צו איהם אין א צייט פון נויט. פאר דעם ירושלימ'ער איד איז אין אן עת צרה אפען די וועג צו אלע פילאנטראפישע אנשטאלטען פון די „כוללים" ביז'ן מי־סיאן, אבער ניט צום „ועד" פון דער דע־מאקראטישער קהלה. וואס זשע איז דער חידוש אז דער איינפאכער עולם בלויבט גלייכגילטיג צו די וואהלען און קוקט דע־רויף ווי א קאמף פון די „גרויסע" פאר „כבוד" און „שטוהלען".

די אורזאכע פון דער דערווייטערונג פון ירושלימ'ער פובליקום פון זיין אויס־דערוועהלטען אנשטאלט זענען „די אפ־זונדערונג פון דער קירכע פונ'ם שטאט". ירושלימ'ער פרומאקעס זענען געגען דאס נאשאשיבי מוניציפאליטעט", אן „אפנע־זונדערטער אידישער מוניציפאליטעט" צוואמען מיט דער אלינארכישער הער־שאפט פון ממונים און פארשטעהער. די מיינונג פון „התושב" איבער'ן כארא־טער פון דער קהלה איז באזונדערס וויכ־טיג צוליעב די דאזיגע ארגאניזאציע פאר־נעהמט דעם צווייטען ארט אין דער צאהל פון איהרע חברים באלד נאך די ארבייי־טער פארטיי.

די נייע קהלה וועט מוזען פארווענ־דען א סך פון איהר ענערגיע ארייינצו־ברייגגען אן ארדנונג אין די ירושלים'ער אנ־שטאלטען, קודם כל וועט זי זיך דאר־פען אינטערעסירען מיט'ן משרד הרבנות, ועד השחיטה און די חברה קדישא. דער כאאס אין די דאזיגע אנשטאלטען אין זעהר גרוים, און דאס וועט זיך ניט ענ־דערען סיידען זיי וועלען אריין אין רשות פון דער קהלה.

מ'קען דערבייען, אז דאס אריבער־פיהרען דעם ראבינאט אין רשות פון דער קהלה וועט זיך ניט אנשטויסען אין גרוי־סע שווערינקייטען. דאס איז נאך אומ־געפעהר א נייער אנשטאלט און קיין סך טראדיציעס זענען נאך דארט ניט פארא־ן. וואס איז מעגליכער איך האב אהין ניט גע־בראכט.

איך וועל עס מאכען קורץ. אין משך פונ'ם טאג האב איך זיך נעטראפען נאך מיט עטליכע מענשען, און אין אוועגס האב איך זיך צוריקגעקעהרט אהיים א באלאדענער מיט'ן אויבענדערמאהנטען שירעס, מיט א זילבערנער פאונטיין פון, וועלכע איך האב געבארגט ביי איינעם אויף א מינוט און פארגעסען אפצוגעבען; מיט א פיינעם סיגארעט קיים, וועלכע איך האב צוליעב דער קראנקהייט פארגעסען אפצוגעבען ווען איינער א באקאנטער האט זי מיר דערלאנגט און מכבד געווען מיט זי סיגארעט; מיט א גאלדענעם פענסיל, וועלכען איך האב צוליעב מיין קראנקען זכרון פארגעסען צוריקצוגעבען און מיט נאך עטליכע קליינינקייטען, שוין ניט רע־כענענדיג א זילבערנע לעפעלע, א ניס־קנאקער א. א.

איך האב זייט דאמאלסט באשלאסען אונטערצוקרענקען מיט דער זעלבער מחלה פון צייט צו צייט. פאליטיקער און די־פלאמאטען מענען, טא פארוואס זאל איך ניט טארען?

איך ווייס, אז פראסטע, אונאינטע־ליגענטע מענשען קענען עס שלעכט אויס־טייטשען. אבער ווער רעכענט זיך מיט זיי? אן ארענטליכער מענש דארף זיך ניט קימערען, וואס מען זאגט און מען טראכט וועגען איהם, נאר ער דארף זיך ווייטער נעהן אויפ'ן וועג פון אמת און גערעכטיג־קייט ניט אפקערהענדיג רעכטס אדער לינקס, ווי אין די הייליגע ספרים שטעהט געשריבען. אפשר ניט אזוי?

א באקוועמע קרענק

פון אן אייגענעם.

צווישען די קראנקהייטען מכל המינים מיט וועלכע דער רבונו של עולם האט מזכה געווען די מענשהייט מיט זיין ברוי־טער האנט, איז פאראן א מערקווירדיגע קראנקהייט וואס רופט זיך "פאראלענער זכרון". פלוצלונג, פון דער העלער הויט, אטאקירט זי איינעם און מיט אמאל באר־קומט ער א מוח פון א קאץ און ער פאר־נעמט. מאנכע פארגעסען גאר איינעלנע זאכען. איך קען למשל איינעם ביי וועל־כען. די קראנקהייט דריקט זיך אויס נאר דערמיט, וואס ער פארגעסט צו צאהלען חובות, זאגסט איז ער א גארמאלער מענש. א צווייטער קען איך, וואס באלד ווי ער פארלאזט נאר זיין הויז פארגעסט ער נעבאך, אז ער איז פארהייראט און ער־לויבט זיך זאגען, קאטארי וועלכע... וואס דארפט איהר מעהר? דער קרן היסוד, למשל, קען אייך דערצעהלען וועגען הונ־דערטער קייסעס פון אידען, וואס מאכען פעדזשעס צום פאנד, אבער מיט אמאל באקומען זיי א פארלארענעם זכרון און רוף זיין קאנקייסעל. פאראן אבער פאר־לען וואס די קראנקהייט אטאקירט איינעם אזוי שטארק, אז ער פארגעסט וועד ער איז און עס האט איהם געשליישערט. ער וואג־דערט ארום ווי א הילפלאזע בייבי און ווייסט ניט נ' בע נ' מע נ' קוקוריקי. איהר קענט וועגען אזעלכע חולים לייענען אלע טאג אין די פייפערס.

איך גלויב, אז פון דער מחלה ליי־דען ניט נאר איינצעלנע מענשען, נאר נאנצע גרופען און אמאל אויך נאנצע פעל־קער. אט האט, למשל, די נאנצע ליגע אף נייזאנס מיט אמאל פארלארען דעם זכרון, פארגעסען צוליעב וואס זי עקזיס־טירט און לאזט צו א מלחמה מצד יאפאן נאנצע כינע. ענגלאנד, למשל, האט פאר־לארען דעם זכרון, אז זי האט אידען צו־נעזאנט צו העלפען בויען ארץ ישראל און איהר קענט עס איהר ניט אריינשלאגען צוריק אין קאפ.

ובכן, איינמאל אין א קאלטען פריה־מארגען, האב איך ליגענדיג אין בעט אונטערגעצויגען מיין סך הכל און זיך ארומגעקוקט אז עס איז "נא גוד". שול־דען דא און שולדען דארט און וואו איך טו זיך נאר א קעהר רייסט מען פאר די פאלעס: מאנכע פארגעסען נאר איינעלנע זאכען. איך קען למשל איינעם ביי וועל־כען. די קראנקהייט דריקט זיך אויס נאר דערמיט, וואס ער פארגעסט צו צאהלען חובות, זאגסט איז ער א גארמאלער מענש. א צווייטען קען איך, וואס באלד ווי ער פארלאזט נאר זיין הויז פארגעסט ער נעבאך, אז ער איז פארהייראט און ער־לויבט זיך זאגען, קאטארי וועלכע... וואס דארפט איהר מעהר? דער קרן היסוד, למשל, קען אייך דערצעהלען וועגען הונ־דערטער קייסעס פון אידען, וואס מאכען פעדזשעס צום פאנד, אבער מיט אמאל באקומען זיי א פארלארענעם זכרון און רוף זיין קאנקייסעל. פאראן אבער פאר־לען וואס די קראנקהייט אטאקירט איינעם אזוי שטארק, אז ער פארגעסט וועד ער איז און עס האט איהם געשליישערט. ער וואג־דערט ארום ווי א הילפלאזע בייבי און ווייסט ניט נ' בע נ' מע נ' קוקוריקי. איהר קענט וועגען אזעלכע חולים לייענען אלע טאג אין די פייפערס.

איך גלויב, אז פון דער מחלה ליי־דען ניט נאר איינצעלנע מענשען, נאר נאנצע גרופען און אמאל אויך נאנצע פעל־קער. אט האט, למשל, די נאנצע ליגע אף נייזאנס מיט אמאל פארלארען דעם זכרון, פארגעסען צוליעב וואס זי עקזיס־טירט און לאזט צו א מלחמה מצד יאפאן נאנצע כינע. ענגלאנד, למשל, האט פאר־לארען דעם זכרון, אז זי האט אידען צו־נעזאנט צו העלפען בויען ארץ ישראל און איהר קענט עס איהר ניט אריינשלאגען צוריק אין קאפ.

ובכן, איינמאל אין א קאלטען פריה־מארגען, האב איך ליגענדיג אין בעט אונטערגעצויגען מיין סך הכל און זיך ארומגעקוקט אז עס איז "נא גוד". שול־דען דא און שולדען דארט און וואו איך טו זיך נאר א קעהר רייסט מען פאר די פאלעס: "צאהל! צאהל!"

ליג איך א פארזארגטער און טראכט און ברעך זיך דעם מוח: "גוואלד, גוואלד, וואס טוט מיר? ווי אזוי פארגעסט מען די צרות!"

און פלוצלונג שווימט מיר ארויף א נעניאלער געדאנק אויפ'ן זינען: ווי אזוי מען פארגעסט? גאנץ פשוט — מען נעהמט און מען פארגעסט. מען ווערט קראנק אויף פארלארענעם זכרון.

קריך איך מיר פאוואלישטשקע ארויס פון בעט, טו זיך אן, קום אראפ "אונ־טען" און זוך אונטער טיש און בענק.

מיין שווינגער איז שוין געווען וואך (זי איז שטענדיג וואך!) טוט זי מיר א פרעג:

— שוין ווייטער עפעס פארלארען?

— נאך א מין פארלארען! — ענט־פער איך אין זוך ווייטער.

— קען איך וויסען וואס?

— איך האב פארלארען מיין זכרון. מיין פארלארענעם זכרון זוך איך.

קוקט זי מיר אן מיט גרויסע אויגען און רופט זיך אן:

— א נייע משוגעת!

זאג איך:

— ס'איז ניט קיין משוגעת. איך בין קראנק אויף פארלארענעם זכרון. איך גלויב, אז איך האב אפילו פארגעסען, אז איהר זענט מיין שווינגער.

די אלטע האט זיך, ווייזט אויס, אביסעל דערשראקען פאר מיר. עס ווירקט אלזא. בין איך מיר ארויס אין נאס, אויספייפענדיג א ניגון.

טאקע ניט ווייט פון מיין טיר איז מיר אנטקעגענגעגען געקומען א איד. און רופט זיך אן צו מיר:

— גוט וואס איך האב שייך געטראר־פען. דאס זעה איך טאקע צו אייד. ווי לאנג דארף איך אייך נאכלויפען נאך די פאר סענט?

— איך ווייס ניט ווער איהר זענט און וואס איהר ווילט פון מיר? — האב איך זיך אנגערופען — איך לייד אויף פארלארענעם זכרון. איך געדענק גאר ניט. איך געדענק ניט, אז איהר זענט דער שניידער. וואס האט מיר מיט א האלב יאהר צוריק געמאכט דעם ברוינעם סוט און געדענק ניט אז איך בין אייך שולדיג געבליבען. איך געדענק גאר ניט. לחלוטין גארניט. עס איז א פאסקודנע קרענק און נאר דער אויבערשטער קען מיר צושיקען א רפואה שלימה. בעט גאט פאר מיר.

א איד בלייבט דאך א איד. ער האט מיך אנגעקוקט מיט א פאר רחמנות אויגען און איז אוועק.

שפעטער שטעלט מיך אפ א צווייטער איד:

— איך האב טאקע געוואלט צו אייך אריינקומען צו אויפמאהנען פאר דער עליה.

— וואסער עליה? ווער זענט איהר?

— איהר דערקענט מיך דען ניט? איך בין רעווערענד פיכפעל, דער אונטער־שמש פון דער זשמערינקער שוהל. איהר האט ביי אונז גאהאט אן עליה ראש השנה און נאך ניט באצאהלט.

— וואסער שוהל? וועלכע עליה?

— האב איך זיך אנגערופען. איך גע־דענק גאר ניט. איך לייד פון פארלארע־נעם זכרון און געדענק לחלוטין ניט, אז מען האט מיך אויפגערופען צו "שלישי" און אז איך האב מנדר געווען א פינפערעל. עס איז א ביטערע קרענק. איך געדענק אפילו ניט אז הייגט איז מיטוואך. מיין זכרון איז אזוי שלעכט, אז איך געדענק אפילו ניט צי איך בין א איד. מסתמא האט איהר געהערט פון אזא קראנקהייט ווי פארלארענער זכרון. קיין איד זאל פון איהר ניט וויסען. שוין איינמאל א פעפעל. האט מיר א גוטען.

וואס ווייטער איז די קרענק, רחמנא ליצ'ן, אלץ דביסטער און מטיגער גע־ווארען. זי האט זיך געהאלטען אין איין אנטוויקלען. און וואס מעהר זי האט זיך אנטוויקעלט, אלץ קינדערישער האב איך זיך אנגעהויבען פיהלען.

בין איך אריין אין א רעסטאראן, באר־שטעלט א גוטען מיטאג, און ווען דער ווייטער האט זיך אפגעקעהרט האב איך פארגעסען צו באצאהלען, און האב אויך פארגעסען, אז איך געה ארויס מיט א שי־רעם, וועלכען איך האב אהין ניט גע־בראכט.

איך וועל עס מאכען קורץ. אין משך פונ'ם טאג האב איך זיך נעטראפען נאך מיט עטליכע מענשען, און אין אוועגס האב איך זיך צוריקגעקעהרט אהיים א באלאדענער מיט'ן אויבענדערמאהנטען שירעס, מיט א זילבערנער פאונטיין פון, וועלכע איך האב געבארגט ביי איינעם אויף א מינוט און פארגעסען אפצוגעבען; מיט א פיינעם סיגארעט קיים, וועלכע איך האב צוליעב דער קראנקהייט פארגעסען אפצוגעבען ווען איינער א באקאנטער האט זי מיר דערלאנגט און מכבד געווען מיט זי סיגארעט; מיט א גאלדענעם פענסיל, וועלכען איך האב צוליעב מיין קראנקען זכרון פארגעסען צוריקצוגעבען און מיט נאך עטליכע קליינינקייטען, שוין ניט רע־כענענדיג א זילבערנע לעפעלע, א ניס־קנאקער א. א.

איך האב זייט דאמאלסט באשלאסען אונטערצוקרענקען מיט דער זעלבער מחלה פון צייט צו צייט. פאליטיקער און די־פלאמאטען מענען, טא פארוואס זאל איך ניט טארען?

איך ווייס, אז פראסטע, אונאינטע־ליגענטע מענשען קענען עס שלעכט אויס־טייטשען. אבער ווער רעכענט זיך מיט זיי? אן ארענטליכער מענש דארף זיך ניט קימערען, וואס מען זאגט און מען טראכט וועגען איהם, נאר ער דארף זיך ווייטער נעהן אויפ'ן וועג פון אמת און גערעכטיג־קייט ניט אפקערהענדיג רעכטס אדער לינקס, ווי אין די הייליגע ספרים שטעהט געשריבען. אפשר ניט אזוי?